

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 30. (90.) ÉVF. • 11. SZÁM • 2020. NOVEMBER • ÁRA: 3 LEJ

Fotó: Czire Alpár

Elődök nyomában

• Ünnepek és évfordulók időszakában járunk. Ráhangolódunk az ősszel együtt érkező elcsendesedésre. Emlékidéző hónapok, elmélkedésre ösztönző szitáló ködök vezetnek minket nemzetünk és személyes életünk útján most mind beljebb és beljebb. Az '56-osok elkeseredett igazságvágya, tettekrekeszsége, nyitott adománygyűjtő ládikái ma is a közös összefogás erejének példái.

Szervét Mihály máglyája az Istenbe vetett hit mindenek fölött valóságának fényével világít ránk.

Luther Márton bátorsága azokban visszhangzik, akik hiszik, hogy ma is le lehet döntení a merev elutasítás kapuit. A temetőkeretekben meggyújtott kicsi gyertya az elődökért lobban lelkünkben. November idusán pedig megrendülten állunk meg a dévai vár alatt. Az előttünk járók nyomán tudjuk, hogy legbelül szabadok vagyunk, sújtson bár a világ máglyával, kitagadással, börtönnel, golyóval vagy járvánnyal. Tudjuk, hogy hitünk a Teremtő ajándéka.

A tartalomból:

Októberi anziksz

4

A hit megőrzése

6

Táblaavatások

Homoródszentpálon

9

„...mégis mondj igent az életre”

11

Virtuális nőszövevényi istentisztelet

15

„A te hited megtartott téged, menj el békességgel!” (Lk 7,50b)

● **A kolozsvári magyar civilek 1944. őszi szovjet fogságba hurcolásáról emlékeztek meg október 12-én**, hétfőn a Házsongárdi temető evangélikus sírkertjében a 2016 novemberében felavatott emlékműnél a Gulag- és Gupvikutatók Nemzetközi Társaságának erdélyi tagjai, Benkő Levente, Murádin János Kristóf és Papp Annamária. Az évek óta hagyományossá vált megemlékezést idén a járványhelyzet miatt csak szűk körben lehetett megtartani. Rácz Norbert Zsolt, a Kolozsvár-Belvárosi Unitárius Egyházközség lelkésze és Fejér Olivér püspöki titkár, evangélikus lelkész fohászokodott az áldozatokért.

● Az utóbbi időben több jelentős változás történt az Egyesült Államok nyugati partján található unitárius univerzalista lelkészképző intézet, az **1904 óta működő Starr King School for the Ministry** életében. Az anyagi nehézségekkel küszködő intézet vezetőtanácsa 2019 decemberében elhatározta a Berkeley-ben található ingatlan eladásra bocsátását.

A lelkésznevelő intézet adminisztrációs személyzete **október 22-én be is költözött az új otthonába, a közeli Oaklandben található Mills-kampusz Vera Longról elnevezett épületébe**. Újabb jelentős lépés a vezetőtanács azon döntése, miszerint az intézet – szintén anyagi megfontolásból – 2022. április 1-jétől kiválik a San Francisco-i öböl menti teológiai és lelkészképző intézetek ernyőszervezetéből, a Felsőfokú Teológiai Szövetségből (Graduate Theological Union).

A Berkeley-i Le Conte Avenue-n található ingatlanban az elmúlt három évtized során **a Balázs Ferenc unitárius lelkészről elnevezett ösztöndíj** révén több erdélyi unitárius lelkész, akadémista is tanult. Sajnálatos hír, hogy **a koronavírus-járvány következtében felfüggesztették az ösztöndíj igénybevételét a soron következő akadémiai évre**.

Egyházköri hírek

● Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör

Kálnokon emlék-istentisztelettel tisztelegtek Bedő Albert (1839–1918) erdész emléke előtt. A selmechányai erdészeti akadémia végzettje 1872-ben főerdőmester, majd 1873-tól az állami erdők ügyeinek főelőadója lett. 1878-tól főerdőtanácsos, társalkotója volt a Monarchia európai színvonalú erdőtörvényének. A Magyar Tudományos Akadémia 1880-ban levelező tagjai sorába iktatta, 1885-ben államtitkár lett. 1918-ban hunyt el, Kálnokon helyezték örök nyugalomra.

A megemlékezésen felidéztek a legnagyobb magyar erdész alakját. Az úrvacsorával egybekötött ökumenikus ünnepi istentiszteleten, amelyre a Kálnoki Unitárius Egyházközség birtokán került sor, Bedő Albert mellett a reformációra, az 1956-os forradalomra és áldozataira emlékeztek. A sírnál Szabó Adél Júlia lelkész, Kisgyörgy Sándor polgármester, Zsigmond Sándor nyugalmazott tanár, a Bedő Albert Emlékházért Egyesület ügyvezető elnöke beszélt.

● Kolozs-Tordai Egyházkör

Október 18-án a kolozsvári belvárosi unitárius templomban istentiszteletet tartottak az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc unitárius áldozatai emlékére. Ez alkalommal a szószéki szolgálatot Rácz Norbert Zsolt lelkész végezte, aki egyházi beszédében betekintést nyújtott egy letűnt kor kegyetlen rendszerébe. Az istentiszteletet követően az unitárius teológiai hallgatók felolvasták a meghurcolt unitárius lelkészek és teológiai hallgatók életrajzi adatait. Rájuk emlékezve a teológiai hallgatók virágokat helyeztek el az úrasztalára. Ezt követően egy perc néma csennel emlékeztek a jelenlévők az '56-os forradalom és szabadságharc áldozataira.

● Magyarországi Egyházkerület

Szeptember 26-án, Bartók Béla halálának 75. évfordulóján emléknapot

tartottak a néhai zeneszerző emlékére a budapesti Bartók Béla Unitárius Egyházközség templomában. Fellépett a Szent Efrém-kórus, majd Szokolay Dongó Balázs Bartók-népdalfeldolgozásokat adott elő. A koncert előtt Takáts Andrea színművész felolvasta Illyés Gyula *Bartók* című versét.

Szeptember 27-én a Nagy Ignác utcai egyházközségben bemutatták Czire Szabolcs lelkész Mint ágak közt a fény című kötetét. A szerzővel Bonczidai Éva újságíró, szerkesztő beszélgetett.

Október 11-én a Budapesti Unitárius Egyházközség meghívottja a kolozsvári származású író, Tompa Andrea volt, akit legújabb, Haza című regényéről Czire Szabolcs lelkész faggatott. A könyvbemutatón közreműködött Mészáros Nóra zongoraművész.

● Marosi Egyházkör

Szeptember 13-án a marosvásárhelyi kövesdombi templomban az istentiszteletet követően hármaskönyvbemutatóra került sor. Simon Judit Gyöngyi, a HIFA Románia Kerekesszékesek Egyesülete elnökének könyveiről a szerzővel Kecskés Csaba lelkész-esperes beszélgetett. Az *Úr asztalánál, Az alázatos szeretet* és *A megnyílt ég* című kötetek a szerző vallásos, istenkereső verseit tartalmazzák.

*Október 3-án a marosvásárhelyi kövesdombi templomban bemutatták Szombatfalvi Csongor dészfalvi lelkész, volt kövesdombi segédlelkész *A hit szárnyán* című, prédikációkat, imákat tartalmazó könyvét.* A könyvbemutató Szombatfalvi Csongor áhítatával kezdődött. Az imákat és prédikációkat tartalmazó kötetet Molnár Margaréta Boróka ismertette.

Október 4-én a Dészfalvi Unitárius Egyházközség ünnepi istentisztelettel emlékezett meg az amerikai Massachusetts állambeli First Church Of Belmont gyülekezettel fenntartott harmincéves testvérkapcsolatáról. Ez alkalommal sor került a helyi lelkész *A hit szárnyán* című könyvének bemutatójára.

LÉLEKKENYÉR

Őrségben

2000-et írt a naptár. Az év tavaszán Oklándra rendelték, negyedéves teológiai hallgatóként, két hétre papnak. Mély víz volt a javából, mivel a szomszédos gyülekezetben, Homoródkarácsonyfalván is szolgálni kellett.

Okládon történt, hogy temetési szolgálatra készülve, örökre belém ivódott az ézsaiási gondolat: „Uram, őrhelyemen állok mindennap, őrségen állok minden éjjel!”

Az ember nem csak a leckét biflázva tanul. S hogy ez mennyire igaz, ott, a mély vízben vált ez még nyilvánvalóbbá. A temetési szolgálatban nem maga a szolgálat a legnehezebb – bár önmagában az is elég –, hanem az a tény, ha a szertartást végző alig vagy egyáltalán nem ismeri az elhunytat. Rám, ott ez utóbbi volt igaz.

Ott, a szertartásra készülve s a későbbiekben egyaránt megtapasztalhattam, hogy amikor az embert szerető szívű, felelős emberek veszik körül, a legkilátástalanabbnak tűnő helyzetekben is megérkezik a segítség.

Az akkor megélt tapasztalat nem maradt egyedi. Minden szolgálati helyemen, számtalan gyülekezetben láthattam a felekezetükért, a közösségért felelősséget vállalók csodáját. Mert csoda ez, egyszerű, hétköznapi csoda, s ebből a csodából épül fel egyházunk, ezáltal gyarapodik minden közösség.

A sor elején a gondnokok, gondnok asszonyok állnak a keblitanácsosokkal s mindazon lelkes asszonyok és férfiak, akiknek unitárius mivoltuk nem szálló gondolat. Akik számára őseiktől örökölt hitük nem merül ki egy megőrzött konfirmációi oklevélben, egy végig sem gondolt, megszokáson alapuló templomi esküvőben, keresztelőben. Akik számára súlya van a

IFJ. SZOMBATFALVI JÓZSEF

kimondott szónak, akik érzik Isten gondviselését, mert Isten munkatársaiként élik életüket ott, abban a gyülekezetben, ahová Teremtőjük helyezte őket, amelyben tisztséget vállalva vagy anélkül is tevékenykednek. Ők azok, akik ott állnak őrhelyükön minden nap és minden éjjel. Ők azok, akik által egy-egy közösség megtartatik.

„Az őrszem felordított, akár egy orosz-lán: Uram, őrhelyemen állok mindennap, őrségen állok minden éjjel!” (Ézs 21,8)

Akkor két hétre érkeztem a Kis-Homoród völgyébe, s alig egy év múlva a Nagy-Homoród völgyében kezdtem meg a szolgálatot, hogy több mint egy évtizedig járjam a Homoródok mentét, meglátva és felfedezve sok-sok csodát. Most más folyóvölgyben élek, de a korábban tapasztaltak itt is érvényesek, itt is terem csoda, s ez oly jó.

Tapasztaljuk, hogy korunk emberének egymásnak feszülései, ártó, bántó cselekedetei mind-mind eltávolítanak a jézusi úttól. Egyáltalán nem mindegy tehát, hogy miként vallunk hitünkről, és hogyan viszonyulunk felekezetünkhöz, egyházunkhoz. Ha az elmúlt századokban szükség volt igaz őrt állókra, akkor bizony ma is szükség van rájuk. Az ő cselekedetük fogja meghatározni a jelent és a példájuk a jövődőt.

Novembert ír a naptár. Az elhunytakra emlékezünk, azokra, akiknek élete bennünk nyomot hagyott, s egy-egy picit csodát. A létnek, a hitnek csodáját.

Ez az a hónap, amikor megemlékezünk Dávid Ferencről, egyházalapító püspökünkről. Az ő életében is látjuk a meg nem alkuvó helytállást, a tenni akarást, hogy mindazt, amit létrehozott, ami számára lényeges volt, azt fel ne adja, megóvjaa.

Még a Homoródménén történt, hogy több férfitársammal együtt hagyományörző huszárokká lettünk, hogy e módon is erősítsük a közösséget, megóvjuk, átmentsük hagyományainkat. Jólesett huszárrá lenni. Mint kiderült, ez felnőtt férfiak igen komoly játéka, amiben rengeteg munka, áldozat, tanulás van azért, hogy hősi hagyományaink, történelmünk ne váljon az enyészet martalékává.

Hagyományörző huszárként, mint őrt álló a másik őrt állót, köszöntelek: erőt, tisztességet! Isten áldjon!

Dávid Ferenc emlékhelye 1916-ban

(Pethő Csongor gyűjteménye,

<https://kepeslapok.wordpress.com/2012/12/29/deva/>)

Októberi anziksusz

KOVÁCS SÁNDOR

• A kilencvenes évek végén egy zsidó származású amerikai házaspár volt vendégünk. Családjuk a szilágysági Magyargoroszlóról rajzott ki a szélrózsa minden irányába. Az egyik ág a második világháború előtt kitelepedett az Amerikai Egyesült Államokba, s látogatónk már a harmadik nemzedék tagjaként ke-
reste erdélyi magyar zsidó gyökereit. A goroszlói zsinagóga és iskola pusztá helyét egy idős ember még meg tudta mutatni, de az itt élt zsidók emlékét már csak a temető őrizte. A falu szélén megtaláltuk a temetőt, majd előkerítettük a temetőpásztort. Az elszármazottak pénzén készült kerítés új kapuja megnyílt előttünk, és beléptünk a kegyelet helyére. Ismerősöm sírkőtől sírkőig zarándokolt. Simogatta a hideg követ, keresgélt emlékezetében, de a héber síriratok titkát nem tudta megfejteni. A szent nyelv kikopott emlékezetéből, ujjai követték a betűk vonalát, harmatos szeme tisztára mosta emlékeit, lelke átölelte a temetőt és ott pihenő rokonait. Megrendülten álltam; fenséges és szívbe markoló volt látni a gyökerek hajszálereiből táplálkozó zarándokkegyeletet.

Hasonló élményben elsőéves teológusként volt részem, amikor tanáraimmal, az egyházi központ főtisztviselőivel és diáktársaimmal a reformáció ünnepe-n a Házsongárdi temetőben koszorúztunk. Sírtól sírig, öntudatosan, áhítattól és szent fanatizmustól áthatottan jártuk végig a házsongárdi panteont. Másnap, november elsején fénybe öltözött a Házsongárd; és mi zarándokoltunk és gyertyát gyújtottunk. Dsidánál megfogadtuk: „Epévé változzék a víz, mit lenyelek, / ha téged elfelejtelek! / Nyelvemen izzó vasszeget / üssenek át, mikor nem téged emleget! / Hunyjon ki két szemem világa, mikor nem rád tekint, / népem, te szent, te kárhozott, te drága!” Reményik lángot, Kós Károly hitet, Berde Mózes lelkesedést, Brassai csipetnyi bölcsességet adott, Bölöni Farkas a magasból megnyitotta előttünk a horizontot... hiába voltak bőrkabátosok a kapunál, a Házsongárd, ha néhány óráig is, de világitott.

„Figyelj, népem, tanításomra; hajtsátok füleiteket számnak beszédére. Megnyitom az én számat példa-beszédekre, rejtett dolgokat szólok a régi időből.” (Zsolt 78,1–3) Októberben felettébb helyénvaló a zsol-táríró szavaira figyelni, felidézni régi idők rejtett dol-gait. Csodálatos Isten gondviselése, hogy az esztendő tízedik hónapját a még magyarul gondolkodóknak ünnepek egész sorával áldotta meg. Alighogy átlép-tük a hónap határát, 6-án az aradi vértanúkra, 23-án az '56-os forradalom sok százezer magyar s köztük tizenhét erdélyi unitárius hőisére emlékeztünk. 27-én a genfi máglyán 467 éve eszméiért csillaggá magasz-

tosult Szervét Mihály alakját elevenítettük fel, októ-ber 31-én pedig a megalkuvás és képmutatás kapuit ledöntő reformációra emlékezünk. Nem hallgatha-tunk, és nem titkolhatjuk el a rég- és közelmúlt ese-ményeit; a jövő nemzedék lelkébe kell pecsételni a múltat.

Christian Fritzsich (1695–1769) metszete

Elsős gimnazista koromra gondolok, arra, hogy a brassói Cenk-oldalban még nem nőtt be az új erdő Sztálin szégyenletes nevét, de a honfoglaló magyar vitéz emlékét rég beborította a parancsuralmi feled-tetés dzsungelé. Hogy hány magyar elsős gimnazista tudja, hogy Brassóban (is) ki vigyázta egykor a Kárpátokat, mára már nem fontos..., minként az sem, hogy Árpád vezér konok kőfeje túlélte az impérium-váltásokat, és bölcs váteszként biztat, hogy „elbeszél-jük a jövő nemzedéknek: az ÚR dicső tetteit és erejét, csodáit, amelyeket véghezvitt” (Zsolt 78,4).

Az 1956-os forradalomnál aligha volt nagyobb csoda a 20. századi magyar történelemben, de akik a forradalom után születtünk, keveset tud(t)unk a cso-dáról. Gyermekként gyakran hallottuk, hogy Andrást és Jánost is akkor vitték el, hogy a rokont és testvért

akkor verték félholtra, hogy jött a fekete kocsi, és vitte a papot.

Ma még érdekli a fiaikat az atyák hősiessége, a féltve őrzött hétpecsétetes titok? Ki beszél a jövő nemzedéknek, a fiaknak, akik ezután születnek, Isten hatalmáról és csodáiról? Hogy volt közös áldozatvállalás, lelkesedés, hogy egy emberként mozdult meg a nemzet, hogy katolikus, protestáns és zsidó együtt küzdött a magyar ügyért? Hát fontos ma efféle provincializmusnak hódolni?

A zsoltáíró az atyák fiaknak átadandó kötelességévé tette az Úr dicséretét, hatalmát és csodáit hirdetni! Nem véletlenszerűen rendelkezik így a Szentírás; az évezredek bölcsesség megtanította eleinket arra, hogy az Istenhez vezető úton példaképekre, eszményekre van szükség. A gyermek és ifjú közvetlen környezetében keresi a követhető és követendő példát, és így van ez rendjén. Istenismeretünket is hagyományosan eleinktől kapjuk, hitünk hősei vezetnek az örökkévalóság felé vezető úton, így találhatunk vándorlásunk során önmagunkra és Istenre. Múltunkat, örökségünket megtagadni megbocsáthatatlan bűn, s ha a közös múlt nem válik sajátunkká, akkor emlékezésünk hamis. Példaképre, eszményeket megtestesítő hús-vér emberekre van szükség. Természetesen eljön az ember fejlődésében az a pillanat, amikor felismeri, hogy mások „utánzása öngyilkosság”, de a „légy önmagad” eszménye csak a nagy egyéniségeknek adatik meg. Nagy és kis emberekkel ajándékozta meg Isten a világot. A nagy emberek nem bujtak pártok és ideológiák uniformisába, mindig kilógnak a sorból, kiszámíthatatlanok, következtelenek – mondja Ralph Waldo Emerson –, félreértettek. A társadalom a nagy szellemet, az alkotó embert nem szereti, csak a konzumpolgárt, a megszokást, a presztízst.

Kisemberek tartják fenn intézményeinket, ápolják megavasodott szokásainkat, kisemberek nélkül nincs élet, nincs egyházközség, nincs ünnep, nincs március 15-e, és nincs október 23-a. Kisemberek fogtak fegyvert és áldozták életüket a magyar szabadságért. A kisember következetes, sokszor megalkuvó, s az apró

előre és hátra lépések táncában fenntartja a társadalmat. Szükség van kisemberekre, és biztosan szükség van az állandóan bólogató, egyenruhába bujtatott törpék napról napra növekedő hadseregére is. Az utóbbi évek ünneplése s a törpék nagy szónoklatai presztízskérdéssé zsugorították önazonosságunk és létünk alapvető kérdéseit. A követendő eszményképek előtt törpe alakok fintorognak és fiaink és leányaink nem az eszményt, hanem a szépen csomagolt, de bugyuta ideológiát kapják; a törpék összeesküdtek az eszmény, az egészséges, józan gondolkodás és a lélek tekintélye ellen.

Isten nem ismeri a tér és idő fogalmát, ezek csak filozófiailag feltételezett jelenségek. Törpeségünk következménye, hogy az Isten felé vezető út zsákutcába torkollott, nem járunk már egyenesen, nem merjük kimondani, „én gondolkodom, én vagyok”, hanem tekintélyeket idézünk. Az őszi erdő a hegyoldalban nem hivatkozik tavalyi lombjára, hanem a mában ölt egyszerű, színpompás, októberi köntöst. Az erdő, a kertünkben nyíló őszi virág mindig önmagát, s a benne testet öltő isteni lelket adja. Nemzeti tragédiánk, hogy visszapillantó szemmel a múltat panaszoljuk, vagy lábujjhegyre állva a jövőt fürkésszük, és figyelmen kívül hagyjuk a körülöttünk levő kincseket, egyet lépünk előre és kettőt hátra. A kisebbségi sors fájdalma és kilátástalansága során megtermett igazgyöngyeinket a pártérdek disznai elé vetettük. Amíg a múlt csak holt betű, amíg a lélek nem ébreszt fel jövőt kémlelő álmodozásunkból, addig az örökkévalóságba költözött hőseink szomorúan mosolyognak odafenn ostoba következetességünkön.

Figyelj, népem, az én tanításomra, és felelj – mit bíznak fiainkra, unokáinkra? Két-három nemzedék múlva lesz-e bár, ki ujjával és szívével olvassa a házsongárdi sírkövünket?

És mi van akkor, ha tévedek, ha félreértetek? Tényleg olyan nagy baj félreértettnek lenni? Szervét Mihályt és Dávid Ferencet is félreértették, Luthert, Kopernikuszt, Newtont, Kossuth Lajost és Görgeyt, az ötvenhatos pesti srácokat. Félreértették Püthagorasz és Szókratész, Jézust és Pál apostolt, és minden tiszta és bölcs szellemet, aki a földön testté lett.

Szálljunk szembe e kor törpe önelégültségével és nyálas közepszerűségével, a kiárusítható hazafisággal, és a megszokással állítsuk szembe azt a tényt, hogy él a világmindenség lelke, Isten, s ő ott van minden dolgok középpontjában. Ő szabja meg az események súlyát és mértékét, és ő bizza rád, hogy hirdesd hatalmát és csodáit, amelyeket cselekedett, hogy megtudja azokat a jövő nemzedék, a fiak, akik születnek; és felkeljenek és hirdessék azokat fiaiknak; hogy Istenbe vessék reménységüket, és el ne felejtkezzenek Isten dolgairól, hanem az ő parancsolatait megtartsák.

Ámen.

Szovjet tank Budapest utcáin (Nagy Gyula / Fortepan)

A hit megőrzése

MOLDOVÁN-SZEREDAI NOÉMI

• „Mert a hit Istennek ajándéka.” 1568-as vallásszabadság törvénye.

Mint annyi mindennek, a hithez való viszonyulás alapja is gyermekkorban alapozódik meg. Számomra a vallási tér, a kezdeti impulzusok toleranciáról és együttéléstől tettek bizonyosságot. Mélyen vallásos, templomba járó, papot tisztelő apai ági református nagyszülők, anyai ágon rendszeresen templomba

járó unitárius nagymama és deklaráltan ateista nagyapa, aki mélyen csalódott Istenben és a kommunizmusban is. Erdélyi hagyomány szerint mert lánynak születtem, unitárius lettem, s a családban jól működő rendszer alakult ki: mikor melyik templomba megyünk közösen, mikor külön-külön, édesapám egyedül a református, édesanyám és én pedig az unitárius templomba, ünnepeken hogy oldjuk meg a felekezeti és családi ünnepet. Nem tapasztaltam valláshoz, hithez kapcsolódó vitákat, nézetkülönbségeket, egyedül ateista nagyapám morgott néha a templom és a hit hiábavalóságáról – de ő amúgy is mindenért morgott –, s ez nem befolyásolta a rendszeres templomba és vallásórára járásunkat. A külső körülmények és tiltás sem befolyásolták, s teljesen természetes volt számunkra a hit megélése istentiszteleten, vallásórán, majd ifjúsági egyleti alkalmon, még akkor is, amikor a letartóztatás veszélye ott lebegett a fejünk felett, s már rég nem volt nagymama, aki templomba vigyen.

„Minden embernek van hite.” „Mindenkori ugyanabban az Istenben hisz.” Ezek a kijelentések gyakran hallhatóak különböző beszélgetések alkalmával. Ezek ugyan igazak, de úgy gondolom, egy magát hívő embernek való ennél sokkal többet kell higgyen és tegyen önmagáért és felekezetéért.

Hit és felekezet – talán a modern világban sokak szemében különválnak egymástól ez a két fogalom, de

ha az ember társas lény, akkor nem egyedül él s kovályog a világban, hanem közösségekhez tartozik, családi, lakóhelyi, rokoni és hangsúlyosan vallási és felekezeti közösséghez is. A közösség befogad és elfogad, támaszt nyújt, tiszteletben tartja a másikat, azt erősíti, ami összetart, ami közös, nem azt, ami széthúz és elválaszt. Talán könnyű nekem, mert toleráns háttérrel rendelkezem, s lelkész példaképeim is a türelmet, toleranciát hirdették és gyakorolták, mutatták példaként. A valamikori Dávid Ferenc-i vallási tolerancia, a sokszínű, soknyelvű és -vallású Erdélyben megélt és gyakorolt vallási türelem, a felekezetek együttélése a kereszténység alaptanítását, a jézusi szeretetet és egymás iránti tiszteletet feltételezi.

Van-e elég szeretet és tisztelet bennem, hívő emberben?

Szükségem van-e hitemet megélni a közösségben és közösség által?

Érzem-e, hogy a közösség által gazdagodom lelkiemben?

Szükségem van-e a templomra mint istentiszteleti helyre és a lelkészre mint olyanra, aki életem fordulópontjain s bármikor, amikor szükségem van rá, mellettem áll?

Elismerem-e magamban a vágyat a közösség, a gyülekezet iránt? Felismerem-e, ha valakinek mellettem gondja, bánata van? Tudom-e segíteni?

Az új, online, virtuális istentiszteletek követése, az imák és gondolatok nézése, hallgatása elégséges-e hitem megéléséhez?

Az online térben való jelenlét helyettesítheti-e a valódi istentiszteletet, a lelki-fizikai jelenlétet, a közösség erejét és megtapasztalását? (Persze jelenlegi körülményeink között jó dolog, hogy van lehetőségünk a virtuális istentiszteletek követésére.)

Ha csak beszélek, de elfelejtek tenni is hitemért, közösségemért, felekezetemért, akkor ez mit mond hitemről? Valóban hitemért és felekezetem érdekében cselekszem, ha az eredmény a közösség bomlasztása és egymásnak ugrasztása?

Milyen mély a hitem, és mekkora az egóm? Ezekre a kérdésekre ritkán tudunk elfogulatlan választ adni...

Mit teszünk hitünk megőrzéséért és erősítéséért a mindennapok sodrásában?

Gyakorló unitárius vagyok-e, vagy a virtuális világban ragadt lájkoló hívő?

Hitünknek, felekezetünknek, unitáriuságunknak elég-e a lájkoló hívő állapotunk? Mindenkori önmagában keresheti a választ, majd a válasz után a megoldásokat.

A hit Isten ajándéka – vigyázzunk rá!

Templom- és paplakjavítási munkálatok Szinden

SZABÓ LÁSZLÓ

• Az *Unitárius Közlöny* hasábjain egy-kétéves gyakorisággal beszámolunk arról, hogy a Magyar Unitárius Egyház egyik legapróbb gyülekezete milyen közösségi munkálatokkal, programokkal és tervekkel próbál a jövőbe kapaszkodni. Ezekből a híradásokból az olvasók számára ismertté vált, hogy a Szindi Unitárius Leányegyházközség helybeli tagjainak létszáma egytucatnyira apadt, akik átlagéletkora jóval hetven év fölé kúszott. A magunk részéről az idén se állíthatunk szembe egyebet a borúlátó jövőképpel, mintsem a megtartó hitünket és közösségépítő akaratunkat. Emberöltönyinél hosszabb távlatokban szemlélve az életet, nyugtasson az a valóság, hogy az ilyenfajta kapaszkodók soha nem hagyták cserben nemzetünket az elmúlt évezredben!

Az 1912-ben épített szindi unitárius paplakot az előző tizennégy évben komoly erőfeszítésekkel átalakítottuk tágas befogadóképességű és megfelelően felszerelt közösségi vendégházzá. Idén viszonylag keveset dolgoztunk a paplakon, de amit elvégeztünk, az igencsak látványos eredményt szült: a patinás tornác farészeit újítottuk fel. Az elmúlt két évben igyekeztünk többnyire a templombelső felújítására irányult. A műemlék épület szentélyrésze XIII. századi, a templomhajó pedig fél évezredes, amelyre – a falnedvesedés okozta állagromlás miatt – régóta ráfért a felújítás. 2018-tól kezdődően a következő munkálatokat végeztük el: a vakolat eltávolítása, majd újbóli vakolás és festés; villanyhálózathoz való csatlakoztatás és belső világítóeszközök használatba helyezése; templompadok részleges cseréje, illetve felújítása, majd festése; padlózat pótlása, illetve felújítása; ajtók és ablakok új-

rafestése. A kőművesmunkálatok zömét a tordatúri Home Design Construct Kft. végezte el (Csete Márton és munkatársai). Az idén szeretnénk befejezni a templomban hátramaradt kisebb munkálatokat, majd jövőben nekilátnánk a külső falak, a tetőzet és az udvart övező kőkerítés felújításának. Jó hír, hogy az eddigi munkálatok eredményeként július végétől a templom újra alkalmassá vált a rendeltetészerű használatára – közel háromévnnyi kényszerszünet után.

Különleges fontosságú idei megvalósítás a szószékkorona restaurálása, ami által az eredeti mintázatot megjelenítő alkotás templomunk „ékköve” lett. A dicséret ezért Mihály Ferenc szovátai farestaurátor és munkatársait illeti. A szakmai tudnivalókat a mester tollából olvashatjuk (mellékelve). Meggyőződésem, hogy a templomkarzatba – egyszerű tartódeszkaként (!) – beépített éneklőszék felújítását is ugyanilyen kiválóan végzik majd el a szovátai műhelyben a közeljövőben.

Megemlítem, hogy egyházközségünk közel három és fél évszázados úrvacsorai poharának állaga az idők során igencsak megromlott. Demján Sándor és Mária kecskeméti jóakaróinknak köszönhetően sikerült felújíttatni ezen értékes úrvacsorai kegytárgyunkat, Kiss Endre budapesti ötvösmester által.

A fentiekben címszerűen felsorolt munkálatok költségeihez – és működésünk anyagi alapjaihoz – sokan hozzájárultak az elmúlt években. A magyarországi állami támogatások több csatornán érkeztek: jubileumi kormánytámogatás (2018-ban), Egyházi és Nemzetiségi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság (2019), Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Nemzeti

Felújítás előtti templombelső

Felújított templombelső

Felújított szószékkorona

Együttműködési Alap, illetve Boldog Salamon Kör és Ifjúsági Caritas Egyesület. További kiemelt támogatóink: Szindi Önkormányzat, Phoenix Mecano Kecskemét Kft. (Nagy Zoltán igazgató), Vetimex Kft. (Korponay Ferenc Sándor igazgató, Nagybánya), Best Austrian Cut Kft., (Kalamár Andor igazgató, Csíkszereda), valamint a következő családok: Sin (Szind), Abonyi–Bolla (Békásmegyér-Ófalu), Gottwald–Dubnicz (Győrújfalu), Szilveszter (Székelykeresztúr), Kozma (Székelyudvarhely), Tófalvi (Hargitafürdő), Bencze (Gyergyószentmiklós) és mások. A pénzügyi támogatásokhoz hasonlóan rendkívül értékes és általunk megbecsült azoknak a hozzájárulása, akik kétkezi munkával, szervezéssel, ötleteléssel és szakmai tanácsadással, természetbeni támogatásokkal és biztatással segítettek céljaink elérését. Elsőként említem közülük édesapámat, Szabó Lajost Homoródalmásról, és minden családtagomat, Gombási Ferenc gondnok urat, gyülekezetünk tagjait, a mindenkori kalákásokat: a segítőkész cimborákat, segélyszervezeti munkatársakat, ifjúsági egyesületeket és nőszövetségi tagokat, papnövendékeket és más diákokat. Maroknyi szindi magyar közösségünk részéről köszönetet nyilvánítok azoknak is, akiknek nevét most nem említettem. Mindnyájuk közreműködésével és a jó Isten áldásával folytatni kívánjuk a közösségszolgálatot Szindén!

Beszámoló a szószékkorona restaurálásáról

A szindi unitárius templom szószékkoronáját a kövendi unitárius templom 1721-ben készült festett kazettás mennyezetének mestere készítette a 18. század első évtizedeiben. A szabálytalan hatszög alakú hangvető alsó oldalán sötétkék alapszínre sárgával írt hosszú felirat a Szentírás Ó- és Újtestamentumából vett igeverseinek üzenetét közvetíti, latin nyelven. A magyar bibliafordítás szerint a felirat a következő:

– Ézsaiás 58. rész, 1. vers: *Kiálts, ne sajnáld a torkod! Harsogjon hangod, mint a kürt! Mondd meg népemnek, hogy mi a bűne, Jákób házának, hogy mi a vétke!*

Úrvacsorai pohár felújítás előtt és után

– 2 Timóteus 4. rész, 2–5. versek: *Hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő, fedd, ints, biztass teljes türelemmel és tanítással. Mert lesz idő, amikor az egészséges tanítást nem viselik el, hanem saját kívánságaik szerint gyűjtenek maguknak tanítókat, mert viszket a fülük. Az igazságtól elfordítják a fülüket, de a mondákhoz odafordulnak. Te azonban légy józan mindenben, a bajokat szenvedd el, végezd az evangélista munkáját, töltsd be szolgálatodat.*

A pártákon tulipánban végződő oszlopok köré szimmetrikusan felépített, igényesen festett, részletesen kidolgozott növényi indás kompozíciókat láthatunk. A két oldalsó, nagyobb méretű párta díszei közt sarkányfejek rejtőznek.

A szószékkoronát egy későbbi javítás során, feltehetően a 20. század folyamán, átalakították, megcsonkították.

A hangvetőt a feliratos mező formája és mérete alapján kb. 15–30 centiméterrel kisebbre szabták, az ézsaiási igeverse első részét lécc alá szorítva. A hangvetőn egy belső mezőt rajzoltak ki, profilozott léccel. A párkányt újra cserélték, csupán egyetlen keskeny félpálcát használtak fel a régi szerkezetből. Ugyanakkor megcsonkították két pártadíszet is. A teljes felületet átfestették szürke olajfestékkel.

Az állagmegóvás-restaurálás során a következő munkálatokat végeztük el:

- A festetlen felületek mechanikus és nedves tisztítása.
- A későbbi átfestések eltávolítása két lépésben, mechanikus és vegyszeres úton.
- Az eredeti festékréteg állagmegóvása, rögzítése a fahordozóhoz.
- A festett felület levédése.
- A szerkezet megerősítése, hiányzó részek pótlása, kisebb hiányok tömítése.
- A faanyag rovarfertőzést megszüntető és megelőző vegyszeres kezelése.
- Esztétikai helyreállítás: a festett felület zavaró hiányainak kiegészítése, retusa.

MIHÁLY FERENC
restaurátor

Táblaavatások Homoródszentpálon

FORRAI TIBOR

• Jó néhány évvel ezelőtt Nagy Zsolt magyarországi országzászló-kutatóval üldögéltünk az 1940-ben emelt országzászló-talapzaton a homoródszentpáli unitárius templom kertjében, és azon gondolkoztunk, hol lehet a magyar honvédek által adományozott lobogó, hová lehet a talapzatról a honvédek által elhelyezett márványtábla. Nem tudtuk meg... Engem azóta is foglalkoztatott az ügy. Két évvel ezelőtt Zsámbékon (Homoródszentpál testvértelepülése) kaptunk ajándékba a helybeli polgármesteri hivataltól és önkormányzattól egy „ÍGY VOLT, ÍGY LESZ” feliratú, szárnyas angyalok tartotta címerrel díszített zászlót. Akkor eldöntöttük, hogy ennek megfelelő helyet kell találni itthon. A probléma az volt, hogy a talapzat megvolt, de egy kopjafa került rá az 1100 éves államiságunk évfordulóján, és a köréje ültetett fenyők nagyon föléje nőttek. Ezért kicsit távolabb, a templomkertben kívül, a Zsámbék térnek nevezett, immár parknak is beillő helyre került, és a zsámbékiakkal való kapcsolat 30., a testvértelepülési szerződés aláírásának 10. évfordulóján, számos helybeli és vendég jelenlétében először felkúszott a gyönyörű zászló a rúdra. Akkor fogalmazódott meg az elhatározás, hogy a talapzaton helyre kellene állítani. De hol lehet a tábla és az alatta elhelyezett nagy országcímer?

Közben Nagy Zsolt jóvoltából kerültek korabeli fényképek, amelyeken jól látszott, hogyan nézett ki a talapzat, és azonosítottuk a fényképen látszó, éppen beszélő vagy fényképezkedő homoródszentpáli lakosokat, honvédeket, leventéket is. De a tábla és a címer ismeretlen helyen voltak.

És akkor jött a nagy meglepetés! 2019. december 24-én, a szenteste napján Hucsi Albert harangozó felment a parókia padlására, mert az iroda felett egy cserép el volt törve, ki akarta cserélni. Másnap mesélte: „Nézem, mi az a pefelé (préselt lemez) ott a földön, fordítom meg, hát egy márványtábla!” Az volt, a magyar honvédek által a talapzatra helyezett tábla! Másnap már ott volt a templomban, a pár éve megrepedt, és kiállítási tárggyá vált Kornis-harangnak támasztva, szépen letisztogatva. Még akkor eldőlt, hogy 2020-ban ünnepélyesen visszahelyezzük eredeti helyére. A járvány elbizonytalanított egy kicsit, de végül október 4-én sikerült megszervezni az újraavatást. Azokban az időkben, egészen 1955-ben, hosszas betegség után bekövetkezett haláláig, Vári Domokos lelkész-költő szolgált a homoródszentpáli templom szószékén. Halálának idén decemberben van 65. évfordulója. Kézenfekvő dolog volt: össze kell kötni a két megemlékezést, és Vári tiszteletes emlékére egy emléktábla kerül a régi iskola falára, ahol már ott van Pálffy

Ákos igazgató, kántortanító, egyházi zeneszerző, író, Máthé András homoródszentpáli születésű magyartanár, tankönyvszerkesztő, igazgató és László Jenő igazgató, tanító, karvezető emléktáblája.

Nekifogtunk a szervezésnek. Kovács Béla helybeli vállalkozó-kőfaragó elkészítette Vári Domokos emléktábláját, Kádár Dombi Péter homoródszentmártoni származású székelykeresztúri szobrászművész pedig egy kerámia címet készített. Felvettük a kapcsolatot a sepsiszentgyörgyi Vánca családdal, Vári tiszteletes úr unokáival és azok családjával, örömmel jelezték: eljönnek az avatásra. A meghívottak számát sajnos korlátoznunk kellett, és sajnos nem tudtunk mindent, vagy elfeledkeztünk bizonyos személyekről, akiktől ezúton is bocsánatot kérünk: Balácsi László unitárius lelkész Lókodban született, és akkor volt ott gyerek, amikor Vári Domokos ott kezdte szolgálatát, Kiss Zsuzsanna unitárius lelkész édesanyja a Vári családnál szolgált, onnan ment férjhez, és itt él a faluban.

Reggel székely ruhában gyülekeztek a keblitanács tagjai, kalács, tea, kávé és pálinka várta az ünneplőket. Két helybeli és egy karácsonyfalvi huszár felhúzta a rúdra a zászlót, miközben a gyülekezet a Himnuszt énekelte, ezt Tökés-Bencze Zsuzsanna lelkész prédikációja követte a templomban. A lelkész nő egy nappal előtte költözött Homoródszentpálra, ez volt az első „hivatalos” szolgálata. Az istentisztelet után Hegyi T.

Rózsa konferálásával kezdetét vette az újraavatás: Tódor Vendel községi tanácsos üdvözölte a megjelenteket, Tóth Lilla tanuló elszavalta Vári tiszteletes ide illő versét: *Országzászló avatásra*. Dr. Pál János homoródszentpáli lelkész-történész a II. bécsi döntésről beszélt, majd felolvasta Vári Domokos korabeli írását. Gábos Albert homoródkarácsonyfalvi Hannover-huszár bemutatott egy kifakult piros-fehér-zöld zászlót, és elmondta a történetét is, nagyapja vette, és a népi demokráciában minden Március 15-én elővette, és járt vele, lengetve, a kapu és a csűr között. Ezután elszavalta a Szózatot. Felolvasták a Zsámbéki Polgármesteri Hivatal és Önkormányzat ünnepi üzenetét. Ezután az iskola falán elhelyezett emléktábla köré csoportosultak a jelenlévők. Forrai Tibor felolvasta Vári Domokos életrajzát, amit unokája, Váncsa Albert írt meg nagyapja emlékére. Hegyi T. Rózsa elmondta a tiszteletes *Ima* című versét, népdalt énekelt Bencze Szilárd, a székelyudvarhelyi Palló Imre Művészeti Líceum homoródszentpáli diákja.

Mind a két avatást koszorúzás követte, koszorút helyeztek el a keblitanács, a László Gyula Közművelődési Egyesület, a Zsámbéki Polgármesteri Hivatal és a Zsámbéki Erdély Baráti Kör, valamint a zászlótalapzatnál az Erdélyi Magyar Szövetség.

Szervezők voltak: a László Gyula Közművelődési Egyesület, a helybeli egyházközség keblitanácsa, Bencze Attila és Tódor Vendel tanácsosok, Hegyi T. Rózsa kántor. Anyagilag támogatást nyújtott: Homoródszentmárton Község Tanácsa és Polgármesteri Hi-

vatala, László János vállalkozó, Bencze Attila, Tódor Vendel és Geréd Gábor magánszemélyek, Zsámbék Önkormányzata és Vári Domokos leszármazottai.

Végül álljon itt Demeter Sándor Lóránd székelyderzsi unitárius lelkész hozzászólása a közösségi oldalon megjelent képriporthoz: „Gratulálok. Éljen a hazal!”

Hogyan írjuk helyesen?

Ünnepeink nevei: kisbetűvel?!

Mielőtt a címben jelzett dilemmára rátérnék, engedje meg a kedves Olvasó, hogy előljáróban leírjak egy igazán alapvető gondolatot: a helyesírást lehet utálni és el lehet felejtkézni róla, mondván: aki akarja, helytelenül írva is megérti, amit mondani akarok, a többi csak kötekedés. Lehet így vélekedni, de nem érdemes. Az igényesség egy egyre inkább kikopó „műfaj”, ám lakásunk és ingóságaink terén még helyel-közzel megfigyelhető. Akkor miért pont a beszédünk és legfőképpen az írásunk az, amellyel kapcsolatosan az igénytelenség oly nagy fokára vagyunk hajlamosak? Miért engedjük meg magunknak, hogy helytelenül használjunk szavakat, kifejezéseket? A következőkben sorra fogunk venni néhány általánosnak mondható hibát, mindenikhez egy kis gondolati háttérrel is közlünk, hogy érthetőbbé váljanak a tömör és száraz szabályok.

Nyitótémánk a vallási és közéleti jeles napok és ünnepek nevének helyesírása. Jóllehet idegen (főként angol és német) nyelvi hatásra elharapózott az ünnepek nevének nagybetűs írásmódja, mégis helytelenül

járunk el, amikor így vetjük papírra ezeket. A magyar nyelvben ritka kivételektől eltekintve csak és kizárólag a tulajdonneveket írjuk nagybetűvel (ezért nagybetűs Jézus neve, ám kisbetűs az apostol szavunk, hogy más példát ne említsek). Az ünnepek nevei azonban nem minősülnek tulajdonnévnek, egyszerű közszavak, akár a hét napjainak vagy a hónapoknak, vagy a történelmi eseményeinknek a megnevezése. Ezeket az elnevezéseket akkor sem írhatjuk nagygyal, ha úgy gondoljuk, márpedig nekünk akkora érzelmi többletet hordoz a kifejezés, hogy „megérdemli” a nagybetűzést. A helyesírási szabályzat 145. pontja amellett, hogy szabályozza a kérdést, a sorok között arra is rámutat: nem kell mindent nagy kezdőbetűvel írunk, csak mert fontos nekünk a szó tartalma. Vallásos emberekként pedig pontosan tudjuk, hogy az ünnep nem azért válik jeles alkalommá, mert valahová nagy kezdőbetűvel odaírtuk a nevét, vagy mert nekünk, személyes okokból sokat jelent, hanem azért, mert megértettük, az ünnephez nem elég az isteni „akcióterv” és cselekedet, kell hozzá az ember, a ma embere, aki tud ünnepelni.

DÉNES GABRIELLA

Viktor Emil Frankl logoterápiája

„...mégis mondj igent az életre”

PAVELKA ATTILA

• Az emberi élet értelmének keresése, netán kérdésessége korunk legégetőbb problémájává vált, amely az embert maga alá is gyűrheti. Fontos azonban tudni, hogy az élet értelmességének megkérdőjelezése az emberi lét sajátos kifejeződése, soha nem utal valami betegesre.

Viktor Emil Frankl, az auschwitzzi koncentrációs táborot megjárt bécsi zsidó pszichiáter a logoterápia kidolgozója és legközismertebb művelője. Az elmélet meghatározása szerint: a segítő, lelkigondozó fel tudja mutatni a konkrét élethelyzetben keresztül, hogy van még értelme a zsákutcába került életednek. Szerinte a velünk született és az ember mivoltunkhoz lényegileg hozzátartozó értelemszükségletünk kielégítetlensége miatt „gyengélkedik” a létünk, veszítjük el céljainkat, motiváltságunkat és életkedvünket, amelyek következtében pszichikusan, sőt testileg is esendőkivé válunk.

Újabb kutatások megállapították, hogy az értelmetlenségérzésnek különböző súlyossági fokai vannak.

1. A legenyhébb tünet a „kalandkeresés”. A kalandvágyó emberek unalmasnak, eseménytelennek, esetleg üresnek érzik a hétköznapjaikat, ezért olyan programokat terveznek maguknak, amelyekben van valami különleges, megismételhetetlen vagy netalán életveszélyes. Ezek a kihívások átmenetileg képesek stimulálni az értelmesség érzését, de valójában az élmény intenzitása, nem pedig a tartalma kelti az értelmesség benyomását. Nem ritka az sem, hogy intenzív vallási élmények töltik be ezt a szerepet.

2. Az értelemvesztés következő fokozata a „nihilizmus”. Nevezhetjük negatív értelemtapasztalásnak is, mert a nihilista abban lel értelmet, hogy mindent elvet, amit mások értelmesnek találnak. A cinizmustól, az anarchizmuson keresztül egészen a legagresszívabb ámokfutásig rengeteg változata lehet. Sajátossága, hogy nemcsak önsorsrontó, hanem gyakran másokat is veszélyeztető jellege van.

3. A legsúlyosabb állapotnak a „szellemi elsivárlás” látszik. Az ilyen emberek teljesen motiválatlanok, semmi nem kelti fel az érdeklődésüket, apatikusak, s gyakran esnek depresszív állapotba.

Az értelmetlenség érzésétől szenvedő embereken egyrészt az segíthet, ha olyan életfeladatokat találnak, amelyekkel kapcsolatban egyértelmű a számukra, hogy más nem végzi el helyettük, viszont nem is maradhatnak teljesítetlenül. Ha vallásos kontextusban még társul ehhez az a meggyőződés is, hogy Is-

tentől származik a megbízatás, akkor ez többletmotívumot jelenthet.

Frankl szerint a szenvedést nem kerülhetjük el, azt azonban eldönthetjük, hogy milyen módon viszonyulunk hozzá, és találunk-e benne értelmet. A pszichoanalízisre építő logoterápia abban segít, hogy minden szenvedés ellenére értelmet találjunk az életben, tűz-zünk ki célokat, és tegyünk ezek megvalósításáért, hozzuk ki a legtöbbet a lehetőségeinkből, forduljunk bizakodással a jövő felé, és legyünk elfogadóak. Az élet értelmének keresése közben Franklal együtt so-kan mondhatjuk: „Ha tudom, hogy miért élek, akkor megbirkózom mindennel.” Az egészséges lélek alapvetően meghatározása közben Frankl megállapítja, hogy a cél nem más, mint a legtöbb értéket előhozni a páciensből. A logoterápia igyekszik az emberben tudatosítani, hogy saját életéért ő maga a felelős. Az életünk értelmére vonatkozó kérdésekben nemcsak a pszichológus, a logoterapeuta segíthet, hanem a lelkigondozó is. A lelkigondozás célja: a létbizonyosság megerősítése. Helmut Weiss evangélikus lelkész, kiképző szupervizor ezt ellenkező megközelítésből határozza meg: „kiindulópont a lelkigondozásban: a létbizonytalanság legyőzése”.

A lelkigondozói munkában meghatározó az egyéni életút. Az érzelmi tapasztalatok és élmények befolyásolják a kapcsolatainkat, hatással vannak találkozásainkra és meghatározzák spirituális életünket, illetve vallásos meggyőződéseinket. A lelkigondozás alapvetően két síkon tevékenykedik, egyrészt a személyes kapcsolatok síkján, másrészt pedig spirituális síkon. E két sík összefonódik. A lelkigondozás célja, hogy az élet és a halál veszélyei között létbizonyosságot adjon, és mindezt a kapcsolati munkán keresztül.

Számtalan példával szemléltethetjük azt, hogy miként igyekeznek emberek a testi és lelki jellegű veszélyeket, az emberi együttélés és a kapcsolatok során felmerülő nehézségeket megoldani.

A lelkigondozás tág értelemben véve minden, ami az emberi léleknek jót tesz és gyógyító hatással van. Ebben az esetben a tájban való gyönyörködés, egy jó könyvben való elmélyülés, egy jó baráttal való beszélgetés is lelkigondozásnak minősül. Ebben az értelemben látom a lelkigondozás és a logoterápia közötti összefüggést, amelyben „a segítő, lelkigondozó fel tudja mutatni a konkrét élethelyzetben keresztül, hogy van még értelme a zsákutcába került életednek”.

Frankl azt mondja, hogy az értelemvesztés juttat egzisztenciális krízisbe, nem pedig a vallástalanság

vagy a hitetlenség. Ebből a szempontból véleménye megegyezik az Albert Einsteinével, aki szerint „az az ember, aki megtalálta a választ az élet értelmének a kérdésére, vallásos ember”.

A logoterápia a hit jelenségét nem mint Istenben való hitet fogja fel, hanem mint általános értelemben

vett hitet. Azt vallja, hogy az élet értelmére vonatkozó kérdést feltenni már vallásosságot jelent. A logoterápia nemcsak az értelem akarásával foglalkozik, hanem a végső, felettes értelemre való törekvéssel is. A vallásos hit végső soron a felettes értelemben való hit és bizalom.

In memoriam dr. Gellérd Imre (1920–1980)

FARKAS DÉNES

• Dr. Gellérd Imre unitárius tudós-lelkész születésének századik, halálának negyvenedik évfordulója a 2020. esztendő. Egyházunk idén a lelkészek továbbképzőjét, sőt egy konferenciát is az ő emlékének szentelt volna – ha nem csap le a vilájárvány. Azonban Gellérd Imre prédikációiból és teológiai tanulmányaiból összeállított gyönyörű kötetet jelentetett meg, *Lélek és élet* címmel. Lelkészek, teológusok számára ez valóságos kézikönyv.

E személyes megemlékezésre az ösztönzött, hogy én vagyok az egyetlen lelkész, aki még Imre bácsit atyai barátomnak – mesteremnek – mondhatom. Ő 1947-től Siménfalván építette Istenországát – mindössze két kilométerre szülőfalumtól, Székelyszentmiklóstól. Tulajdonképpen az ő hatására lettünk papok vagy hatan fiatal nyikómentiek, köztük magam is. 1959-ben teológiai felvételi vizsgámra készülvén, Imre bácsi könyvekkel látott el. Visszaadni azonban már nem tudtam, mert a Securitate hamarosan letartóztatta. Évekre eltűnt az életünkből. Családja és hívei azt se tudták, hogy életben van-e egyáltalán. De személyiségének varázsa lelkünkben és a vidéken megmaradt.

A Duna-delta lágereit éppen hogy túlélte. (Székely László fogolytársa emlékezéseiből tudom.) Szabadulásakor én már lelkészként Gyepesben szolgáltam, így útjaink újból találkoztak. Ugyanis Imre bácsit és a többi elhurcolt lelkészt eltiltották attól, hogy visszatérhessenek régi szolgálati helyeikre. Őt Homoródszentmártonba helyezték – ugyancsak az én gyülekezetem közvetlen szomszédjába. Gyepesből bárhova Szentmártonon keresztül vezetett az út, és ki nem hagytam volna a találkozás alkalmait. A börtön megtörte Imre bácsit, magányától némán szenvedett, új gyülekezetét azonban lelkesen építette.

Imre bácsival akár az Almási-barlangba kirándultunk együtt, akár a parókia udvarán ültettünk almafákat, folyton lopta belém a homiletika tudományát.

Hogy ki kell „cövekelní” a beszéd gondolatait, különben elburjánoznak, üres szóvirágokká satnyulhatnak. Hogy a modern prédikálás nem annyira belevinni akar valamit a személyiségbe, mint inkább *kihozni* abból valamit. Beszédeit tucatjával adta nekünk.

Tudása bámulatos volt, és nem csak a teológia területén. A kolozsvári, később Bolyai Egyetemen – a teológia mellett – öt főtantárgyból szerzett diplomát.

Hat nyelvet tudott. Mintaértékű lelkészi szolgálata mellett olyan tudományos kutatómunkát végzett, ami történelmi értékében is egyedülálló és hiánypótló. Négy évszázad erdélyi unitárius beszédeit dolgozta fel magiszteri tézisében és doktori disszertációjában. (Lásd egyházunk kiadásában: *Négy száz év unitárius prédikációirodalma*.) Doktori címet azonban csak posztumusz kaphatott, 2002-ben. Jelen voltam doktorrá avatásának felemelő ünnepején.

Leánya, Zizi, *A Liberté rabja* című könyvében próbálja édesapja tragikus életének és halálának okait, titkát feltárni: Hatvanadik születésnapján önkezeivel vetett véget életének. A Securitate kergette a halálba; döntése azonban végső tiltakozás volt.

Bencző Dénes temetési búcsúszavai ezek: „Nagy terhe volt életednek, Imre bátyánk, hogy távolabb láttál, magasabban szárnyaltál, többet alkottál, többet tudtál, mint mi, és sokkal gazdagabb voltál lelki kincsekben is. (...) Jaj árva fejünknek, mert félünk attól, aki többet tud és emberibb ember, mint mi. (...) Nem volt pásztor a pásztornak. Nem volt vigasztalója a vigasztalónak. Lelkek megmentőjének lelkét nem volt, aki megmentse. Jaj, leesett a mi fejünknek fényes koronája!”

Ennek a koronának szerteszóródott ékkövei – Gellérd Imre beszédei és tanulmányai – a *Lélek és élet* lapjain újból megelevenednek. Olvassátok! Hirdesétek!

Pálffi Márton (1873–1936) – 1. rész

Letörölni a port egy százéves kincsről – VIII.

LÁSZLÓ BERNADETT

• Az Unitárius Irodalmi Társaság (a továbbiakban UIT) célul tűzte ki, hogy az irodalmi élet terjesztése mellett meg kell tenni a szükséges lépéseket, és szolgálni az erdélyi unitarizmust és a magyar kultúrát. Az eddig bemutatott tagokat úgy próbáltam kiválasztani, hogy munkájuk által bepillantást nyerjünk mindabba a sokszínű tevékenységbe, amelyet az UIT kifejtett a két világháború között. A soron következő személy, akit méltatok, Pálffi Márton.

Retkes Attila zenetörténész *Pálffi Márton és az 1924-es Unitárius Énekeskönyv* című cikkéből Pálffi Márton életéről megtudhatjuk, hogy 1873. november 8-án (más adatok szerint 11-én) született az aranyoszeiki Várfalván. Tanulmányait szülőfalujában kezdte, ahonnan a tordai unitárius algimnáziumba, majd a kolozsvári unitárius főgimnáziumba került, és ott érettségizett 1892-ben kitűnő eredménnyel. 1899-ben a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem bölcsészkarán magyar–latin szakos tanári oklevelet szerzett. 1897-től már oktatott az unitárius főgimnáziumban, majd 1900. szeptember 27-étől az Egyházi Képviselő Tanács végleges, rendes tanárnak választotta, amely állást haláláig töltötte be. 1906-ban családot alapított, házasságából két leány és egy fiú született. Életének 63. évében, 1936. augusztus 11-én hunyt el Kolozsvárott. (*Magyar Egyházzene* XXI, 1. szám, 2013/2014, 21. o.)

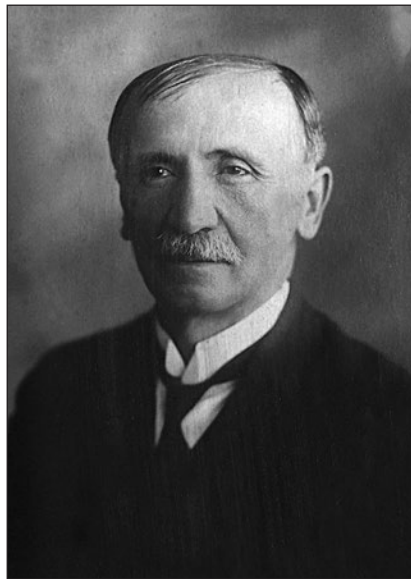
Gál Kelemen tudósítása szerint Pálffi cikkei már 1898-tól olvashatók voltak a *Keresztény Magvető*, az *Ellenzék*, az *Erdélyi Lapok*, 1918 után a *Keleti Szemle*, a *Magyar Nép*, a *Pásztortűz*, az *Unitárius Közlöny* és a *Vásárnapi Újság* hasábjain. Fordítói munkát is végzett latin, angol, finn, francia, román és svéd nyelvekből. 1925–1928 között pedig az *Unitárius Közlöny* szerkesztőjeként működött.

Gálffy Zsigmond és Boros György is azt vallja, hogy az egyetemes egyház szempontjából irodalmi munkásságának a legfontosabb része az énekeskönyv átdolgozása és számos új énekkel való gazdagítása volt. Hiszen ezáltal nemcsak az irodalmat kedvelők, a nyelvet ismerők élvezhették munkája gyümölcsét, hanem egyházközösségünk minden tagja. Gyászbeszédében

Boros György püspök ezt mondta róla: „...egyik fő törekvése az volt, hogy az énekekben is nyilatkozzék meg az, amit az újkor unitárius felfogása már kitermelt a szószerk számára és a hittanban.” Pálffinak feltűnt, hogy az énekekben az ősi zamat helyett az idegen dogmai forma uralkodik, így 1924-ben nekifogott egy új énekeskönyv elkészítésének.

Boros György és Pálffi Márton a *Keresztény Magvetőben* megjelent, *Az új énekeskönyv* című cikkben az átdolgozandó énekeskönyvről is írtak. Hiszen az addig használatban lévő énekeskönyvet 1837-ben szerkesztette Aranyosrákosi Székely Sándor püspök, aki egy áttekinthetőbb, modernebb külső-belső formát adott az előző énekeskönyvnek. Komoly munkát végzett, hiszen a verseket hangjegyekkel látta el, verssorokba írta az énekeket, de emellett egy szigorú rosta alá is helyezte azokat, hiszen a 299 dicséretből és 150 zsoltárból csak 47 dicséretet és 34 zsoltárt hagyott meg s 63 új dicséretet írt vagy íratott. Ez az énekeskönyv összesen hat kiadást ért meg, az utolsó kiadás 1913-ban történt, de egyik sem esett át nagyobb átalakításon.

Pálffi Márton 1924-ben nekilátott a munkának, és a Székely Sándor-féle énekeskönyvhöz képest jelentős tartalmi és szerkezeti átalakításokkal új énekeskönyvet szerkesztett egyházunknak. A dallamok, illetve az énekek száma csaknem megkétszereződött: ez az énekeskönyv 322 éneket tartalmazott. Retkes Attila megjegyzi: „A szerkesztő – a konzervatív erdélyi, s különösen székelyföldi unitárius vallásgyakorlás sajátosságait figyelembe véve – az istentiszteleteken leggyakrabban szereplő, legkedveltebb régi énekeket igyekezett változatlanul hagyni. Fontosnak tartotta a protestáns testvéregyházak iránti tisztelet kifejezését: a református gyülekezeti éneklésből jól ismert zsoltárdallamokat, illetve az evangélikus liturgia alapját képező korálokat nem módosította, azonban ahol szükségesnek látta, átírta a szövegeket az új dallamokra.” E tekintélyes munkát nem egyedül végezte, segítségére volt Vári Albert, aki hittani szempontból vizsgálta át a szövegeket, Sándor János, aki a dallamok átvizsgálását látta el, illetve Gyallay Pap Domokos, aki a szövegeket ellenőrizte.

SZERETETSZOLGÁLAT

Régi gondok, új körülmények

• Szinte hihetetlen, hogy már egy fél év telt el a koronavírus-járvány kezdete óta. Márciusban félre kellett tennünk mindent, amit erre az évre terveztünk, tudtuk, hogy valami egészen ismeretlennel állunk szemben, és szükség lesz ránk, a szervezetszolgálatunkra, józan gondolkodásunkra, együttműködésünkre. A Gondviselés Segélyszervezet mottója – „Együtt a rászorulóért!” – továbbra is mutatta az irányt, csak a mikéntekre kellett választ találnunk, és folyamatosan alkalmazkodnunk a lehetőségekhez. Október az évnek az a része, amikor a szervezet munkatársai személyesen is találkoznak, közösen átgondolni az év eddigi részét, levonni a tanulságokat, tervezni a jövőt. Az idei találkozás kicsit más volt, mint eddig bármelyik. Talán ez egyszer hangsúlyozottabb volt a munkatársak egymásra való odafigyelése, egymás meghallgatása, sokkal inkább megéreztek egy igazi munkatársi közösség megtartó és megerősítő erejét. A maszkok és a kötelező fizikai távolságtartás ellenére talán soha nem voltunk lélekben ennél közelebb egymáshoz, talán sohasem örültünk jobban társainknak és a lehetőségnek, hogy bár csak pár órára, de személyesen is együtt lehetünk. Jó volt egy kicsit álmodozni is, nagy terveken gondolkodni, elképzelni, hogy milyen stratégiai irányt követnénk ha nem állna az utunkba se vírus, se anyagi vagy adminisztratív akadály. Jó néha kidugni a fejünket a megszorításokból és feltérképezni, hogy mi az, amit igazán szeretnénk, merni nagyot álmodni. Ez új utakat nyit meg, új információk, új partnerek felé indít. A belső, szervezeti hatékonyságunkat is őszintén, építő szellemben szemügyre kell vennünk néha: hogyan tehetünk többet, miként segíthetjük egymást jobban, hogyan hozhatunk ki többet mindabból, ami rendelkezésünkre áll. Az idei év is megerősített abban, hogy önkénteseink milyen meghatározó szerepet vállalnak munkánkban, és milyen sokat köszönhetünk áldozatos munkájuknak. Értékes volt meghallgatni, hogy melyik térség hogyan toborozza, foglalkoztatja, képzéssel, motiválja önkénteseit, és hogy sokszor milyen fontos a véleményük, javaslatuk, amelyeket beépíthetünk munkánkba, stratégiánkba. Ezúttal is fejet hajtunk elhivatottságuk előtt, megköszönjük nekik, hogy évek óta együttműködnek velünk, és tevékenységi eredményeink kulcsát képezik! Nehéz tervezni a jövő évre, miközben a járványhelyzet egyre súlyosbodik, újabb és újabb megszorításokat kell életbe léptetniük a hatóságoknak. Márciushoz képest talán az a más, hogy már nem félünk annyira az ismeretlentől, tudjuk, hogy számíthatunk egymásra, önkéntes munkatársainkra, hogy egy egész egyház áll mögöttünk, és nem utolsósorban bízunk a Jóisten megtartó erejében.

A Magyarok kenyere – 15 millió búzaszem program keretében 2020. szeptember 18-án Válaszúton, a Gondviselés Segélyszervezet 400 kg lisztet vett át. Ezt az adományt a Kolozs megyei Magyar Gazdák Egyesülete a megyében termelő gazdák által felajánlott búzából gyűjtötte össze, öröktette meg, majd osztotta szét a környéken szociális tevékenységet kifejtő szervezeteknek. Megköszönve a felajánlást, vállaltuk, hogy a ránk bízott lisztet a szegénységben élő gyermekeknek, rászorulóknak szervezett programokban igyekezünk hasznosítani.

Június végén megnyitottak a napköziotthonok, bölcsődék kapui, ezzel egyidejűleg újraindult a Székelykeresztúron működő Hisszük, hogy fontosak elnevezésű programsorozatunk sérült fiataloknak. A Székelykeresztúri Unitárius Egyházközség jóvoltából egész nyáron a szabadban, az egyházközség filagóriájában zajlottak a tevékenységek, ezzel is eleget tettünk a járványügyi óvintézkedéseknek. A fiatalok egyéni fejlesztéseken, vallásórákon, közösségi programokon vehetnek részt. Ezúton is köszönjük, hogy segítségünkre van a helybeli lelkész, az egyházközség és annak munkatársai. Az évszaknak megfelelően immár falak közt folytatjuk tovább a munkát, figyelve és eleget téve a járványhelyzet előírásainak. Október elején újra elindultak programjaink: korai fejlesztés, kismamaklub, *Csiri-biri* (mozgásfejlesztő torna), *Kerekítő* (mondókázó 0–3 éveseknek), beszédjavító foglalkozások, szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek délutáni iskolai programja és havi rendszerességű művészeti foglalkoztatása, valamint a jóga és a horgolóklub. A jó Isten legyen mindnyájunkkal továbbra is, hogy, ha kissé más körülmények között is, de folytatni tudjuk egészségben a közös munkát.

A GONDVISELÉS SEGÉLYSZERVEZET KÖZPONTI ÉS SZÉKELYKERESZTÚRI MUNKATÁRSI KÖZÖSSÉGE

NŐK VILÁGA

Virtuális nőszövetségi istentisztelet

ASZTALOS KLÁRA

• Az Istenben bízó ember ima által tartja kapcsolatát lélekben és igazságban Teremtőjével. Akinek szüksége van Isten segítségére, az a belső szoba csendjében „négy szem között” beszélget Istennel, vagy keresi a közösségi imaalkalmakat a templomi gyülekezetben, a közös zsoltárecélásban, vagy a templom csendjében magába szállva találja meg lelki nyugalmát.

A jelenlegi vilájárvány hónapok óta megváltoztatta szokásainkat, beidegződéseinket, leszűkítette mozgásterünket. Egészségünk védelmére kénytelenek vagyunk kerülni az olyan helyeket, ahol a hatóságok korlátozták a résztvevők számát, alternatív megoldásokat kellett keresni a személyes találkozás helyett. Ezért az UNOSZ vezetősége elhatározta, hogy az elmaradt évi közgyűlés és konferencia hiányát pótolandó, virtuális nőszövetségi istentiszteletet szervez. 2013-ban az UNOSZ és a Nemzetközi Nőszervezet – International Women’s Convocation (IWC) – együttműködési megállapodást írt alá. Ennek az egyezménynek következményeként került sor 2020. október 17-én az első kétnyelvű virtuális nőszövetségi istentisztelet megszervezésére. Amerikai hitokonaink példát mutattak, és segítségüket ajánlották fel az esemény megtervezésére és lebonyolítására. Hosszas levelezés, távbeszélgetések, egyeztetések előzték meg az esemény létrejöttét. Az UNOSZ Facebook-oldalán megjelent a felhívás: „Nőnek lenni jó! Az UNOSZ és a

nemzetközi nőszervezet – International Women’s Convocation (IWC) – szeretettel meghív minden kedves érdeklődőt a 2020. október 17-én 17 órától tartandó virtuális nőszövetségi istentiszteletre”.

Az istentisztelet házigazdája Sztranyiczki Zsófia, az IWC ügyvezető igazgatója volt, aki az esemény technikai részét biztosította és videóra rögzítette, ezáltal utólag azok is megnézhették, akik a résztvevők számának korlátozása miatt (a rendszer egyszerre csak száz személy bekapcsolódását tette lehetővé) nem láthatták élő adásban. Az esemény moderátora Jobbágy Mária Júlia kolozsvári segédlelkész volt, aki magyarul és angolul konferálta a forgatókönyvet, ugyanis szép számban bekapcsolódtak amerikai nőtestvéreink is.

A megadott időpontban elhalkult a gyülekezés ideje alatt bejátszott zene, és leállt a tavalyi csíkszeredai konferencián készült képek vetítése. Dimény Csilla Júlia, az UNOSZ elnöke köszöntötte a résztvevőket, örömet fejezte ki, hogy a virtuális térben találkozhatunk. Utalt az UNOSZ 110 évvel ezelőtti megalakulására, és tolmácsolta a magyarországi unitárius nők szervezetének (MUNOSZ) a köszöntését. Az istentisztelet énekeskönyvünk 59. számú egyházi énekével vette kezdetét, amelyet Tódor Éva székelykeresztúri énekesadott elő énekekkel és gitárkíséréssel, leánya, Eszter hegedűn kísérte.

Imát mondott Márton Edit lupény–petrozsényi lelkész. Imájában értékelte a nők sokféle szerepét a családban és a társadalomban. Azért imádkoztunk, hogy betölthessük hivatásunkat. Legyünk tudatában értékeinknek. Bátorságot, hitet és erőt kérünk és áldást munkánkra, életünkre. A 193. számú közéneket Tódor Éva és leánya szólaltatta meg.

Az istentisztelet prédikációját Koppáncsi Júlia unitárius lelkész tartotta. Alap gondolatát Pál apostol 1Kor 3,9 verséből választotta: Isten munkatársai vagyunk. Századokon át a nők, akik olyan területen alkottak, ahol addig csak a férfiak szerepeltek, kemény munkával, kitartással küzdő úttörők voltak. Név szerint sorolta azokat a nőket, akik hősök, bátrak voltak, erős akarral, hittel új utakon jártak. Ugyanakkor az asszonyok mindig a férjek háttérben voltak, otthonokat építettek. Amit csak a nők tudtak, azt a női erőt az isteni Gondviseléstől kapták. A szolgálat, az elkötelezettség, ellenszélben haladni nehéz, de az áldozat értékét a nehézség adja. A nőknek ma is meg kell küzdeniük az előítéletekkel a munkájuk elismeréséért, mégis nőnek lenni jó minden nehézséggel együtt. Jusson mindig eszünkbe, hogy szükség van ránk, mindennapos szolgálatunkra, mert Isten munkatársai vagyunk.

Az istentisztelet *Hálát adok, Uram* kezdetű záróénekét a Tódor család tagjai együtt adták elő – Tódor Csaba székelykeresztúri lelkész is bekapcsolódott pánsíppal.

Jobbágy Mária Júlia megköszönte a nagyszámú résztvevőnek a jelenlétét, és arra buzdított mindenkit, hogy kövessék az UNOSZ Facebook-oldalát, mert lesznek még alkalmak virtuális közösségi találkozókra.

A hozzászólásokból és a visszajelzésekből kiderült, hogy a résztvevők örömmel látták viszont ismerőseik nevét, arcát, és várják a következő találkozást. Illesse köszönet a szervezőket, akik ötletekkel, közös munkával megvalósították a virtuális térben való találkozót. Köszönjük a nőszövetségi tagok érdeklődését, bekapcsolódásukat. Köszönjük a lelkészeknek, hogy megnyitották a templomokat, hogy a vetítésvászonon az asszonyok és az érdeklődők közösen követhették az istentiszteletet.

Érdemes megjegyezni, hogy 2020-ban hangzott el az első virtuális nőszövetségi istentisztelet, de ebben az évben más kerek évszámú eseményekről is megemlékezhetünk. Ezelőtt 110 évvel, 1910-ben Kolozsváron megalakult az Unitárius Nőszövetség. 20 évvel ezelőtt, 2000-ben jelent meg először a Nők Világa, az UNOSZ kiadványa. Ezelőtt 10 évvel, 2010-ben alakult meg az IWC (International Women's Convocation), ezelőtt öt évvel, 2015-ben alakult meg a MUNOSZ, a Magyarországi Unitárius Nők Országos Szövetsége.

A múlt küzdelmei és eredményei arra buzdítsanak minket, hogy folytassuk munkánkat, hálát adjunk Istennek a sok tehetségért, amivel megajándékozott minket, és büszkén valljuk, hogy NŐNEK LENNI JÓ!

Családi és nemzeti értékek védelme

A 2020-as esztendő a koronavírus éveként marad meg mindenki emlékezetében. Újra kellett tervezni a tanítást, a munkát, a családi eseményeket, a születésnapokat, esküvőket, konfirmálásokat, ballagásokat és még a temetéseket is. Mindent, ami a közösségről, családról szól. Sőt, nagyon sok esemény el is maradt. Talán örökre.

Pedig 2020-at a nemzeti összetartozás megerősítésének éveként szerettük volna ünnepelni mi, magyarok.

A Harvard egyetem egy 75 éven át zajló boldogságkutatást bonyolított le, amelynek jelenlegi vezetője Robert Waldinger pszichiáter professzor. A világ talán leghosszabb ideig zajló kutatásának következtetése, illetve üzenete az, hogy a jó kapcsolatok és a közösséghez való tartozás teszi az embereket boldogabbá és egészségesebbé. Jobban, mint a pénz, vagy a hírnév.

Bár a vírus, a járványhelyzet a közösségek gyengítését idézte elő, az unitárius egyházközösségeinkben, ha virtuálisan is, de érezhető volt a közösségi erő. Az összetartozás, a megmaradás, a közösség erejének,

hitének és munkájának az eredménye. Ezért is van nagy jelentősége a különböző rendezvények szervezésének a közösség bevonásával és fizikai jelenlétével.

Mikor már élőben is találkozhattunk, az egészségügyi szabályokhoz igazodva, a marosvásárhelyi Bolyai téri unitárius egyházközösség a Bethlen Gábor Alap támogatásával szervezte meg az első háromgenerációs, családos kirándulást a Gyimesekbe a Vasárnap Tanoda önkénteseinek és családjaiknak.

Mindenki saját autójával érkezett Borospatakára, a gyimesi skanzenbe, amit a 2000-es évek elején Szász István és felesége alapított, különböző tájegységek falusi házait építve fel a több mint háromhektáros területen. A családokat a skanzen házaiban szállásolták el. A programjaink kültériek voltak, az étkezés is a csűr melletti kültéri lefödés alatt zajlott.

Az Apa-havas tetején Moldován Szabolcs előadása azokat a történelmi időket idézte, amikor a székelyek a mostani zavarodott időknél sokkal nehezebb életkörülmények között, évszázadokon át próbálták megvédeni határaikat. A gyermekek, nagyszülők és szülők véleménye szerint is ez a kétnapos kirándulás nemcsak, hogy jobban összekovácsolta ezt a közösséget, hanem gazdagította történelmi tudásunkat és nemzeti érzésünket. Miután kigyalogoltunk az Apa-ha-

vasra, Molnár Szabolcs túravezetőnk feledhetetlen történelmi előadásából azt is megtudtuk, hogy 1329 méteres magasságban vagyunk. Az Apa-havas a Keleti-Kárpátokban, a Csíki-havasokban van, és 1862 előtt a hegygerincen húzódott az 1000 éves határ. Fent fúj a szél, körülöttünk csak erdők, dombok és a mi történelmi múltunk. Különös érzés járta át a szívünket, lelünket, amit csak ott lehet megérezni, úgy, együtt.

A hegyről visszatérve a Boros-patak forrásánál megszervezett székely piknik is maradandó élmény volt. Gyermekünk a szülei által készített nyárson süthettek szalonnát, és a szülők, nagyszülők gyermekkori emlékeikkel nosztalgiázhattak. A táj szépségében gyönyörködve, beszélgetve, a fűben ülve fogyasztottuk el az ebédet, a nyárson sült szalonnát, túrót, zöld hagymát és kenyeret. A gyermekek önfeléd szaladgálása a szabadság szó értelmét gazdagította sokunk számára, főleg ebben a járványkorban, amikor mindenki meg akar felelni a szabályoknak.

Este csángó estet szerveztek a nyitott csűrben. Három, népviseletbe öltözött csángó ifjú pár mutatott be hagyományos táncokat és énekeket. A fiatalok a Föl szállott a páva című műsorban is szerepeltek. Megtudhattuk, hogy a gyimesi csángók miben különböz-

nek a moldvai csángóktól és a hétfalusi vagy barcasági csángóktól. A gyimesi csángó megőrizte székely eredetű népi kultúráját mind népviseletében, mind hagyományjaiban.

Az estebéd után jókat beszélgettünk a skanzeni házaink tornácán, a kültéri kemencében pattogó tűz mellett vagy a ház előtti padokon. Előkerült a hegedű is, és a népdalok, nóták egy rég vágyott világba röptettek mindenkit. A kisebb gyerekek játszottak, szaladgáltak, a nagyobbak kézműves foglalatossággal, kőfestéssel, karkötőkészítéssel szórakoztatták a kisebbeket. Mintha a régmúlt idők falusi világában lettünk volna, távol a város zajától.

A visszajelzések szerint rendhagyó, jól sikerült és megismételendő, szép hétvégével köszöntöttük az őszt. Jó volt együtt lenni. Jobban megismertük egymást, és újra meggyőződünk Kemény Bertalan, a falugondnoki intézmény kitalálójának igazáról: nemcsak népességmegtartó képességre van szükség, hanem képességmegtartó népességre!

Köszönet a Magyar Kormánynak, a Bethlen Gábor Alapnak, a szervezőknek. Isten áldása munkájukra és életükre.

BALÁZS-FÜLÖP ILDIKÓ

IFJÚSÁGI OLDAL

Novemberi gyertyák

BAROTHI BRIGITTA

• Bevallom, hogy mindig volt valami megnyugtató a novemberekben, valami furcsa és megmagyarázhatatlan lelassulás. A hónap minden hetének külön története van, nekünk időnként meg alig van időnk felkészülni rá. Emlékezünk, megemlékezünk, záránk, közös utakra lépünk és várakozunk, és ezekben a lelassult történetekben, mint ahogy a hetek váltják fel egymást, úgy váltakoznak az érzelmeink is, mi pedig minden héten gyertyát gyújtunk.

A novemberi hónap elején megemlékezünk elhunyt szeretteinkről, lehalkítjuk a világot, közben a lecsendesülésben hálát adunk a körülöttünk lévőkért, szeretteinkért, és gyertyát gyújtunk.

Hónap közepén a megemlékezés, a találkozás, az unitárius mivoltuk vezet minket a zárandoklat útjainál Déva várába. Lányomok, tekintetek találkoznak, a meghittség és a büszkeség tölti be a helyet, a dévai vár falai között érezzük a jó Isten simogatását, és hangunk megtöri a csendet: „Hiszek egy Istenben, az élet teremtőjében...”

Megemlékezünk Dávid Ferenc egyházalapító püspökünkről, és gyertyát gyújtunk.

Közben észrevétlenül telnek a napok, és mi indulunk. Indulunk egy közös útra, amelyen járva találkozunk. Indulunk és megérkezünk a templomok hájójába, ahol a dalok és a vallomásaink által bizonyosodunk meg arról, hogy számtalan dolog miatt jó közösséghez tartozni. Indulunk és hazaérkezünk ebbe a közösségbe, és rájövünk, hogy milyen szép az, amikor valaki a lelkét kiönti, és meghallgatásra talál. Indulunk a közös útjainkon, és közben gyertyát gyújtunk.

Aztán ismét elcsendesül a világ, az ablakokat jégvirágok borítják, és elérkezik a hittel teli várakozás. Átlépünk advent havába, és lassan elkezdünk készülni az ünnepre, gyertyát gyújtunk.

Amikor ezt írom, akkor csend van és bezártság. Nincsenek találkozások, csendes Déva vára, nincsenek közös útjaink.

Csak gondolatban indultam el, csak gondolatban találkoztam tekintetekkel, de emlékeztem, megemlékeztem, zárandokoltam, találkoztam és a közös utakon lépkedek. Bevallom, most nem olyan megnyugtató ez a november, de azért gyertyát gyújtok.

Az író regénye	Az író szülővárosa	Afrikai holland telepes	Szóban való célzás	Horgász-színe	Ázsiai folyam	Tartalék	Holland sajt-féleség	Rosszat kíván Téli tartják		
Ausztria autójele										
Iramodik										
Időmérő mánusa										1930. november 20-án született Arnóthy Krisztina magyar-francia író, újságíró, kritikus. (Megt halt: 2015. okt. 6.)
Gramm		Középen előíró! Törvényre megy				Email Varázsló				Francia város Króm vegyjele Becézett Sarolta
Drágakö-féleség					Szilícium és bőr A szív oldala				Az író regénye Virág része	
Vadász rejteke				Falusi bácsi Fényképezőgépmárka		Műt Földbe rejt				
Nagyret része!			... Diaz, filmsztár Taszít						Tetejére Film-forgató-csoport	
Céltábla közepébe lő							Sugár Alkohol		Angol fiúnev ...-untalan	
Falusias női név					Az író műve Csillagkép					Belga autójel Slágerlista
Bőr vegyjele		Gyulladás Kerítés-féle			Zenei műfaj Kutyaszija					
Bodri lakása			24 óra Rossz illat			Egye! ... Porter, dzsesszzenész		Nemes ital Tan, régiesen		
Szűk nyílás				Híres magyar focista volt Foghús					Köszönés Lenti helyre	
Osztályfőnök, bizalmasan					Gabona-féle Növény része				Névelő Americium vegyjele	Tonna Cipészszerszám
Ázsiai fajtája							Távolkeleti nép Liter			
	Az író regénye									

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Megbízott szerkesztőbizottság: dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő, Bíró Sára Gyöngyvér médiareferens, Rácz Norbert Zsolt püspöki titkár, felelős szerkesztő. **Munkatársak:** Asztalos Klára (Nők Világa), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztretjvény), Szombatfalvi Etelka (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)
Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella

Szűlt a kolozsvári Idea Nyomdában.

Postacím: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9.
tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927; kozlony@unitarius.org
A lapszám letölthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézetét.

ISSN 1220-8418

Támogató a Romániai Magyar Demokrata Szövetség és a Communitas Alapítvány.

Barangoló Isten országában

Kedves Gyerekek!

November első napja csendes nap, magunkba fordulósan csendes. A felnőttek emlékeikbe merülve szereteteikre gondolnak, akik már nincsenek köztünk. Biztosan hallottatok róla, hogy ez a nap a halottak napja. Az ős utolsó hónapjában, amikor lassan minden levél földet ér, tanítanak benneteket is az emlékezés, a megemlékezés egyszerű, méltó módjára. Én is emlékszem, milyen volt, eleinte nem is értettem, de éreztem, hogy összekulcsolt kicsi kezemmel imát mondva, lelkem megnyugszik Isten mindenhatóságában. E hónap második szombatján Déva várában Dávid Ferencről, az unitárius egyház megalapítójáról és első püspökéről emlékezünk meg. A feladat ehhez a mozzanathoz kapcsolódik. Remélem, az ős hűvössége és a maszkviselés ellenére is meleg, őszinte szempárral néztek a világ apró-cseprő szépségeire, mint például a megérett piros pozsgás almára, a cicák melegbe húzódó szunyókálására, a szaladó felhőkre az égen vagy a legszebb mesékre. Vigyázzatok egymásra, magatokra! Isten áldjon benneteket!

Feladat:

Vezessétek fel Déva várába a vándort, ám mindenközben ismertessétek meg a fontos információkkal őt. Feltettem néhány kérdést, amelyre a választ a felnőttektől megtudjátok, de az is lehet, már tanultatok róla, így magatok is meglelitek. Írjátok be az üres keretekbe!

Kérdések:

1. Írd be az unitárius induló második sorát:
„Letűnt az éj, köszönt a nap,

.....!”

2. Hányas számú énekünket szerezte Dávid Ferenc?

3. Írd be a 3. keretbe a festmény készítőjének a nevét!

4. Hányadik században épült Déva vára?

5. Mi a címe annak a székely népballadának, amely Déva várának felépítéséről szól?

Dedikáció

• Ma, amikor a verseknek egyre kisebb a társadalmi tekintélyük, Egyed Emese közönsége még mindig képes megtölteni egy nagyobb előadótermet, ahogy ez 2017-ben is történt, *Paian* című verseskötete kolozsvári bemutatóján. Ennek oka nemcsak a költemények esztétikai színvonalában keresendő, hanem a páratlan erkölcsi, közösségteremtő erőben is, amely belőlük sugárzik.

2020 mindannyiunkat megpróbáló őszén új versterméssel jelentkezik a költő, és nem véletlenül kapcsolódik vissza címválasztása (*Daphne ideje*) a *Paian*hoz, az istenség attribútumaként. Mitológiai történetre építkezik: előző kötetének címadója nem más, mint a görög mitológiából ismert Paian, aki az istenek gyógyítója volt. Legújabb kötete is visszanyúl a klasszikus kor mitológiájához, ugyanis a kötet címben szereplő Daphne a folyóisten leánya. Az ő történetét Ovidius is megverselte az *Átváltozásokban*. Eszerint a folyóisten leányát Apollón isten üldözi szerelmével, de a leány menekül előle. Mivel a szó szerinti hajszában alulmarad a lány, apjához kiált, hogy változtassa őt át, mert nem bírja elviselni a nem kívánt szerelmet. Így lett belőle babérfa.

Eljött tehát a *Daphne ideje*, az átváltozás, a feloldozás ideje: „Leljen meg, / azt kívánom” – nyilatkozik meg fohászában (*Foháskodás*). A személyes és a mitikus idő szimultán „történik” vallomásos sorsköltészetében: „ez itt pedig magam vagyok / nem is vagyok, csak írom ezt a verset” (*Idézetek*), „Ítéletem írom: a Daphne-verset.” (*Ne mondd...*)

A költemények nyolc ciklusba rendeződnek: *Ajánlás*, *Genethliacon*, *Galéria*, *Könyvjegyek*, *Verstörténetek*, *Morpheus képletei*, *Miféle pillantás*, *Kelkezés*. Létállapottait a beavatás természetes gesztusával osztja meg az olvasóval, állandóan kifelé figyelve. Kinyilatkoztat („Fűszál vagyok, fűszálon harmat. / Remélek, jövendőre nézek.” *Napkelte*), hogy felkínálja az olvasónak a találkozás lehetőségét a versben, hogy befogadója megszólítottnak érezze magát; annak lehetőségét, hogy a lírai személyiség egyéni tapasztalatai és a közös tapasztalatok, élmények egy verstörténetben összefonódhassanak: „Mire születtünk? / Elborít csönd és zengés.” (*Volumina*), „Tagolhatatlan.” (*Emendatio*).

„Daphne” bevezet a nagy elődök, kortárs műzsák világába (*Könyvjegyek*, *Genethliacon*), miközben őrzője marad a tiszta értékeknek. *Verstörténeteit* belengi a mese misztikuma, a versnyelv tömörsége szinte má-

gikus erőt ad a szavaknak, a regös énekének, a sámánraolvasásának ritmusaként pattog a versütem, ez kölcsönöz enyhén archaizáló hangzást a verseknek („Nyírfára, hársra / könyvjegyet ragasztok. / Olvass, szél, olvassatok, / csillagok!” *Könyvjegyek*).

Egyed Emese poézise töretlen művészi magatartásával, versnyelvének gazdag tárházával egyedi, sajátos, reprezentatív színfoltja költészetünknek. Szeretettel ajánljuk a verskedvelőknek a *Daphne ideje* című, legújabb kötetét, amely a marosvásárhelyi Lector Kiadónál jelent meg 2020-ban, hogy szolgáljon tanulságul, vigasztalásul és az elmélyülés tárgyául.

GÁLFALVI ÁGNES
SZŐCS KATALIN

Balázs-Fülöp Ildikó aneszteziológusasszisztens (Marosvásárhely), **Farkas Dénes** ny. lelkész (Kolozs), **Forrai Tibor** ny. tanár (Homoródszentpál), **Gálfalvi Ágnes**, a Lector kiadó munkatársa (Marosvásárhely), **Kovács Sándor** teol. tanár (Kolozsvár), **Mihály Ferenc** restaurátor (Szováta), **Moldován-Szeredai Noémi** lelkész (Csekefalva), **László Bernadett** teol. hallgató (Gyepes), **Pavelka Attila** kórházlelkész (Marosvásárhely), **ifj. Szombatfalvi József** lelkész (Fiatfalva), **Szőcs Katalin**, a Lector kiadó munkatársa (Marosvásárhely)